

Az *Erdélyi Iskola* Kolozsvárott jelenik meg. Előfizetési ár. a 32-ív terjedelmű lapra évi 150 Lei (cca. 5 P). Magyarországi előfizetők a lap megrendelését legkönnyebben dr. Vincze Frigyes felsőkereskedelmi iskolai c. kir. főigazgató úr útján (Budapest, V., Alkotmány-u. 11. sz. Kereskedelmi Akadémia) bonyolíthatják le. (kd.)

„**Irányelvek és elgondolások Budapest székesfőváros közművelődésének fejlődésében,**” címen tartott rendkívül értékes felolvasást a magyar rádióban Szendy Károly dr., Budapest új polgármestere, nemrégén még kiváló tanügyi tanácsnoka. Nagy szeretettel és ismerettel beszélt városa magasfokú iskolai és iskolán kívüli oktató-nevelő intézményeiről, amelyek éppen az ő bölcs, tág látókörű és a nemzeti, valamint különleges fővárosi célokat kristálytisztán áttekintő vezetése alatt fejlődtek arra a fokra, amelyen sok külföldi pedagógus és kulturvezető mintaszerűeknek ismerte meg azokat. Boldog város, boldog ifjúság az, amelynek vezetője ilyen biztos kézzel irányította és továbbra is irányítja a nemzetnevelő, sőt nemzetmentő kulturális munkát.

Előadásában megemlítette a polgári iskolákat is, amelyek fejlődésében örömmel látja a cselekvő tanítás szellemét. Értékét nemcsak tanítási szempontból tartja sokra, hanem azért is, mert ez a szellem nevelhet tetterős, életképes nemzedeket. A budapesti polgári iskolai tanulók létszáma kb. 24.000. Ez a hatalmas szám indokoltá teszi, hogy különös súlyt helyezzenek mindenkor a polgári iskolákra, mert az általa nevelt tömeg a város további fejlődésében értékes erőt jelent. A város speciális viszonyai következtében létesítette az irányító polgári iskolát, amely tanári karával az elméletnek gyakorlati megvalósítását tűzte ki feladatául s ezzel a többi fővárosi polgári iskola tanárainak munkáját irányítani és elősegíteni hivatott a hivatalos Rendtartás és Utasítások szellemében.

A székesfőváros tanügyeinek új, kiváló vezetője bizonyára hatványozott mértékben valósíthatja meg elgondolásait, amikor Budapest első polgára olyan ember, mint Szendy Károly dr., aki a fővárosi tanügy minden részletének legalaposabb ismerője és pártolója. (mgy.)

1. Az „*Archiv für die gesamte Psychologie*” (Ags Ps) legutóbb megjelent számában (92. Bd. 1934.) közölt tanulmányok majdnem valamennyien kapcsolatot mutatnak a neveléstudomány lélektani részével, leginkább azonban W. Ruzicka vizsgálatai a hazugságnak kísérleti módszerű kutatásáról. (505—540) R. a »züllött« fiatalok személyiség szerkezetét teszi vizsgálat tárgyává és azt kérdezi, mi szerepe a hazugságnak ebben a személyiség szerkezetben. Folyóiratunk olvasóit ez a kérdés közelebről azért érdekelheti, mert a hazugság s annak különböző fajtái (pl. az iskolai hazugság) állandóan nehézségeket okoznak a nevelés menetében. A szerző M. Zillig idevonatkozó kutatásaiból indul ki. (W. Stern, Lipmann és Plaut, Fr. Baumgarten és az Adler-iskola mellett M. Zillig kutatásai érdemelnek különösen figyelmet a hazugság lélektani vizsgálata terén.) Rámutat Zillig módszerének egyes hibaforrásaira: a javítóintézeti gyermekek hamar észrevették, hogy lélektani és jellemvizsgálatról van szó, ezért tartózkodóan viselkedtek és megmásították természetes (hazugság-) reakcióikat. Szerző

e hibaforrás kiküszöbölése után, korrekt módszerrel végezte vizsgálatait; ezek részint csoportos, részint egyéni kísérletek voltak. Az ifjúkorúaknál ő is a következő hazugság fajokat találta: a) becsvágyból, b) élvezet- és nyereségvágyból, c) érvényesülésvágyból, d) félelemből, e) szegényérzetből, f) hencsésből (renommage), g) a képzelet túltengéséből származó hazugságok. A tanulmány végső tartalmú eredményei a következők: a) A »züllött« fiatalok általában nagyobb hazugságindexet mutatnak, mint a hasonló korú rendes tanulók. A hazugságra való állandó hajlam tehát a züllöttség lelki képletének egyik típusos ismertető jegye. — b) A hazugságfajok közül emelkedik ki a nevezetteknel: a hencsésből való hazudozás és az anyagi haszonnal járó csaló műveletekben rejlő hazugság. — c) A hazugság forrásai között legkevésbé szerepel a züllött kiskorúaknál a szegényérzés, ami arra mutat, hogy ez az érzés náluk kiscsök, vagy hiányos, vagy e téren csekély érzékenységűek. d) A családi műveletekben a kísérleti személyek különösen erélyeseknek és ügyeseknek mutatkoztak, a kísérletező ellenőrző kérdéseivel szemben pedig általános magatartásuk sokkal biztosabb volt, mint a rendes tanulóké. A családok közös eltitkolásában is nagyobb összetartás volt közöttük észlelhető. — Módszertani megjegyzések: a) Mivel az ilyenfajta kísérletek könnyen gyanút keltenek a kísérleti személyekben, azért a vizsgálat igazi célját el kell leplezni a kísérleti vezetőjének és más célt kell mutatni (pl. »minta-tanítás«, ügyességi feladatok megoldása« stb.). — b) A kísérleti személyek hazugsági készségének könnyebb vagy nehezebb megvalósulása nagy fokban függ az »alkalomtól«. Ez az »alkalom« ismét több mozzanatot tartalmaz: először függ a kísérleti személynek a k. vezetőhöz való személyes viszonyától. A k. vezető változásával a próbák eredményei is megváltoznak. Másodszor: a hazugság létrejötte függ a motívum élményerősségétől s ezzel egyenes arányban növekszik. Harmadszor: hasonló feladatoknak időbeli egymásután következése növeli a hazugság esetek számát, aminek oka az esetleges gátlások fokozatos megszűnésében keresendő.

2. A pedagógiai kutatás egyik újabb ágával, a »hibatannal« függ össze G. Ichheiser értekezése: „Zur Psychologische des Nichtkönnens“ (Arch. gs. Ps. 1934. 358—363). Ichheiser azt a problémakört kutatja, mely az emberi cselekvéseknel a »Tudni, bírni, képesnek lenni« (s ezek ellenkezője) állapotaiban, viselkedésformáiban jelentkezik. Az idetartozó jelenségek erősen beletartoznak a pszichopatológia körébe, pl. az abulia, az akaratí tehetetlenség vagy képtelenség a debilitás formájában stb. De a mindennapi életnek és a nevelésnek számos esete is a »Nichtkönnen« saftatos jelenségét példázza, pl. mikor megállapítjuk, hogy egy tanuló »képtelen« valamit megérteni. Az ilyen pszichés képtelenséget a szerző három feltételcsoportra vezeti vissza: a) lehetséges, hogy bizonyos *képességek* és *érzékek* hiányoznak az illető személyben. Ennek legkirívóbb esete a debilitás, mikor egyes teljesítő képességek hiányoznak. E kiesés lehet elsődleges (veleszületett) s lehet szerzett is, azaz *következmenye* annak, hogy az illető személyiség valamilyen tevékenysége nem sikerült. Ez az eset párosulhat az alább ismertetendő b) és c) okszövdményekkel is. — b) A »képtelenség« második okcsoportját a szerző arra vezeti vissza, hogy a *meglevő* képességnek

nincs tere, hogy működését kifejthesse (Störungen des Spielraumes). A szegénység, megfelelő pozíció hiánya ilyen okok, amelyek az »objektív konstellációban« rejlenek. A társadalmi hibás felfogás azonban az eredménytelenséget nem a körülményeknek, hanem a személyiségnek szokta beszámítani. — c) A harmadik s a szerzőtől először átkutatott okot az érvényesülés teréről alkotott (téves) tudat alkotja. Lehetséges az az eset, hogy valamely képessége megvan a teljesítményképtelenségben szenvedő egyénnek, nem hiányzik az érvényesülés tere sem, de zavart a működnytudásról való tudata. E tudat azonban lényeges kelléke minden cselekednytudásnak. A *bátorsághiány* és az *apraxia* ennek a jelenségnek két fő formája. Az előbbi fogalmat különösen *Adler* hasznosította lélektanában — mindenesetre egyoldalúan, mert a cselekvési képtelenségnek, a »Mutlosigkeiten« csupán egyik oka. Az *Adler*-féle »csekélyebb értékűségi érzés« pedig a fentebb elősorolt okok s állapotok bármelyikét jelentheti. — Befejezésül a szerző *H. Liepmann* elméletét taglalja az apraxiáról, mely megerősíti a fentebb felállított nézeteket. — Az elméleti és gyakorlati nevelés lélektanát *Ichhauser* elemzése is értékes elemekkel gyarapították.

3. A „*Die Erziehung*“ 1935. első száma érdekes adalékul szolgálhat annak megvilágítására, mily következetes határozottsággal törekszik a mai német kormányzat lelkiileg átformálni a nevelőket s az egész nevelésügyet egyetlen gondolatnak a szolgálatába szegődtetni. Ez a »völkischer Geganke«. *W. Kaegi* a német humanizmusban (16. sz.) igyekszik szételemezni a nemzeti és egyetemes gondolkodás szálait. *R. Murtfeld* a tanítószegénység feladatairól írva, hangsúlyozza, hogy a mai néptanítónak »az iskolai, egyházi és közszegénység tevékenység s a különböző PO., SA., SS. és HJ. tevékenységek felett« a legfőbb feladata a »politikai népi feladat«. Ehhez egész lényük hűségével kell a tanítóknak ragaszkodniok. A németiség nemcsak az iskolai tevékenységre kötelez. A szerző »történeti feladatokról« szól, melyek felette állanak *Herder* és az ifjú *Humboldt* művelődési eszméinek s a »régik« nevelést nem tartja magasabbrendűnek, mint egy — növény ápolását... »Az önmagában zárt »személyiség« eszménye és az egyoldalú jellemnevelés, melynek célja az egyéni lélek tökéletessé fejlesztése, csak a növény érésének és növekedésének hasonlóját akarják megvalósítani.« Le kell hullani a tanítók népéről minden »stréberkedésnek, minden burzsoa opportunizmusnak, minden doktrinárságnak és filiszterszerű szűk látókörnek, — a pusztá irodalomnak és szónoklásnak« s ezek helyébe kell lépnie »az adott valóság« kultuszának... E cikket olvasva, érezzük, mint omlik össze a nemzeti szocializmus ígérete alatt mindaz, amit *Kant*, *Pestalozzi*, *Schleiermacher*, *Goethe*, *Humboldt*, *Lietz* nemzete a pedagógiai gondolkodás és a »tisza emberség« világában épített és alkotott. A személyiség pedagógiájának helyét a »népközösség« nevelői eszményképe készűl felváltani, mely egy ábrándos fajleméleten nyugszik. A jelenlegi német hivatalos felfogás azt tartja, hogy »a nép és állam történeti feladataiba való beleilleszkedés akarata« teszi a nevelőt igazán nevelővé. A természet világában ez az elv érhető volna; de az emberek világában?... — A német nevelés helyzetéről egyébként *H. Wenke* cikkéből is értesülünk, ki a német közoktatásügy szervezeti alakulását ismerteti. A porosz kultuszminisztériumot

egyesítették a birodalmi nevelésügyi minisztériummal. A főiskolai tanárok szabályzatát úgy alakították át, hogy ezentúl az egyetemi és főiskolai tanárok nyugalombavonulásának el nem tolható határidejéül a 65. életévet állapítja meg, szabályozza a magántanárságot stb. Felállítják a »Reichs-Studentenwerk« intézményét, mely a főiskolai diákságot szelektálni van hivatva, úgy, hogy »minden népi-német tehetségnek lehetővé tegye valamely főiskolába való bejutást, a származás, vagy az anyagi erőkre való tekintet nélkül«. A cél: a legkiválóbbak, legtehetségesebbek kiválogatása »nacionálszocialista értelemben«. Egy más rendelet a helyi *szakiskolák* új szabályzatát adja, egy másik pedig a bajorországi *tanítóképzésre* vonatkozik. A tanítók ezentúl Bajorországban is »akadémiákat« fognak látogatni, tehát főiskolai nevelésben fognak részesülni. (V.H.)

A „Pädagogische Warte“ 1934. évi decemberi száma (41. évf. 23. füzet) »Uj oktatási élet« megjelöléssel cikksorozatot ad, melyben a munka megbecsülését célul kitűző új német szellem tükröződik vissza. A fokozott munkakövetelmény az iskolai életben is fokozott öntevékenységre célzó törekvésben nyer kifejezést. Ennek végrehajtásában azonban még nem alakult ki általános érvényű felfogás, amint ezt az alábbi cikkek is mutatják, mert míg az első cikk teljes egészében alkotó munkát kíván a tanulóktól, addig a második cikk pl. megelégszik a nyújtott anyag feldolgozásával. Érdekesen tükröződik a mai szellem a füzet homlokára írt következő jellegében, mely Hans Schemm beszédjéből az alább imondatot idézi:

»Nem gondolok arra, hogy a tanulóiskolát feladjam, nem gondolok arra, hogy a munkaiskolát mellőzzem; mindkettőt tartsa fenn a jellemiskola uralkodó ereje.«

A füzet tartalmából különösen a következő cikkek figyelemreméltóak:

I. A tanításra való »felkészülődés«, mint a Dalton terv német formája. Irta R. Seyfert.

Az amerikai és angol iskolákban használatos Dalton-féle eljárás a gyermekeket nagyobb öntevékenységre serkenti. Az iskola legfontosabb segítsége itt abban áll, hogy könyveket nyújt a gyermekeknek, melyekből önállóan feldolgozzák a kiválasztott tárgyat. Ezt a munkát közösen végzik el; összehordják az anyagot, megbeszélik, vitatkoznak, kérdést intéznek a tanítóhoz stb. és ezalatt meg is tanulják az anyagot.

Kissé amerikai ízü dolog ez. Kétséges, keletkezhetik-e ezen az úton rendezett tudás? Az ilyenfajta öntevékenység önámítás, hiszen a tanuló gondolkodás helyett csak könyveket olvasgat. Mégis van valami vonzó abban a gondolatban, hogy a tanulók alkotva tanuljanak. A tanulók közreműködése a tanításban, a szabad gondolatnyilvánítás már általános szokás a német iskolákban. Itt a Dalton elv nem ujság; legfeljebb az elnevezések mások. Így a »felkészülődés« (Zurüstung) kifejezés is mint didaktikai gondolat nem Daltonra vezetendő vissza, hanem mint eredeti német termék, az alkotva tanulás elvének továbbfejlesztését jelenti. Ez a Dalton elv német alakja. A lényeg az, hogy a gyermek maga dolgozza fel az új ismeretet, az oktatás csak segítsen neki. Ennek azonban nagy akadálya az idő rövidsége. Ezért a »felkészülődés« a tanításon kívül történjék házfeladat-